

AGNIESZKA KUSKOWSKA

Państwowa Uczelnia Zawodowa im. Ignacego Mościckiego w Ciechanowie
<https://orcid.org/0000-0002-3652-1604>

MARZENA DRZEWIECKA

Państwowa Uczelnia Zawodowa im. Ignacego Mościckiego w Ciechanowie
<https://orcid.org/0000-0002-4444-4864>

Działalność Uniwersytetu Dziecięcego w Państwowej Uczelni Zawodowej im. Ignacego Mościckiego w Ciechanowie

Uniwersytety dziecięce działają na wielu uczelniach w Europie, w tym także w Polsce. Ich funkcjonowanie różni się od siebie, ponieważ nie ma żadnych obowiązujących wytycznych dotyczących ich prowadzenia, gdyż nie należą do obowiązującego systemu edukacji. Stanowią formę doskonalenia oraz rozwijania samego siebie i wpisują się w idee kształcenia przez całe życie. Organizowane na uczelniach zajęcia przeznaczone są dla dzieci w różnym wieku. Mają różne formy i czas realizacji. Poruszane są na nich różne zagadnienia. Niniejszy artykuł zawiera informacje na temat historii powstania uniwersytetów dziecięcych i ich działalności w Polsce. Głównym celem jest przedstawienie na tym tle działalności Uniwersytetu Dziecięcego w Państwowej Uczelni Zawodowej im. Ignacego Mościckiego w Ciechanowie. Swoją pięcioletnią działalnością Uniwersytet wpisał się już w strukturę i obraz ciechanowskiej Uczelni. Co roku w okresie wakacyjnym na Uniwersytet zgłaszają się dzieci z Ciechanowa i okolic, a następnie uczestniczą przez jeden rok akademicki w zajęciach o różnorodnej tematyce.

Słowa kluczowe: uniwersytet dziecięcy, kształcenie dzieci i młodzieży, działalność dodatkowa wyższych uczelni, idea kształcenia przez całe życie

Wstęp

Uniwersytety dziecięce są nową formą propagowania wiedzy wśród młodych ludzi. We współczesnym świecie są z pewnością przykładem urzeczywistnienia idei kształcenia się przez całe życie. Czym zatem są owe uniwersytety, jak funkcjonują? Celem niniejszej publikacji jest dokonanie opisu działalności uniwersytetów dziecięcych – jako stosunkowo nowej formy kształcenia, doskonalenia, rozwoju, która pojawia się coraz częściej na wyższych uczelniach w naszym kraju, a skierowana jest do dzieci i młodzieży. Funkcjonowanie tej formy kształcenia zostanie przybliżone na przykładzie aktywności Uniwersytetu Dziecięcego w Państwowej Uczelni Zawodowej im. Ignacego Mościckiego w Ciechanowie. Aby osiągnąć zamierzony cel, zastosowano w prowadzonych badaniach metodę monograficzną z użyciem techniki analizy dokumentacji (sprawozdań, raportów, umów, dokumentów archiwalnych Państwowej Uczelni Zawodowej im. Ignacego Mościckiego w Ciechanowie, zarządzeń, informacji zawartych w mediach) oraz technikę obserwacji uczestniczącej.

Historia uniwersytetów dziecięcych

Początków uniwersytetów dziecięcych należy upatrywać w dziecięcej ciekawości i zrozumieniu dorosłych dla tego fenomenu, docenieniu dziecięcych pytań dotyczących interesujących ich zjawisk i faktów oraz udzielaniu dzieciom odpowiedzi na nie zgodnie z aktualną wiedzą naukową. Zjawiska te przybrały instytucjonalną formę za sprawą dwóch niemieckich dziennikarzy – Ulricha Janssena oraz Ulli Steuernagel, którzy zainspirowani pytaniami, jakie otrzymali od dzieci, postanowili poszukać odpowiedzi na nie wśród nauczycieli akademickich. Okazało się, że na Uniwersytecie Eberharda Karlsa w Tybindze są profesorowie, którzy nie boją się wyzwania i dzięki nim w 2002 r. w Tybindze powstał Kinder-Uni, pierwszy uniwersytet dziecięcy w Europie. Całemu przedsięwzięciu patronował ówczesny rektor Uczelni, profesor Eberhard Schaich, a urzeczywistnił go kierownik działu prasowego Michael Seifert. 4 czerwca 2002 r. prof. Gregor Merkel wygłosił wykład dla dzieci: „Dlaczego wulkany zieją ogniem?”. Wysłuchało go 400 dzieci¹.

„[...] Uniwersytet w Tybindze, w semestrze letnim 2002 roku, był wypełniony dziećmi. W każdy wtorek przychodziły tłumnie do najważniejszego budynku – do Nowej Auli. Wbiegały po szerokich schodach, pokazywały legitymacje studenckie, otrzymywały pieczętkę i z niekłamaną gorliwością wypełniały aulę po brzegi [...]”². „Wszyscy profesorowie wykazali wiele zrozumienia dla dzieci, które podczas całego wykładu mogły zadawać pytania. W ten sposób odkrywano nowe perspektywy i mnóstwo nowych problemów [...], dzieci były również bardzo od-

¹ U. Janssen, U. Steuernagel, *Uniwersytet Dziecięcy*, Warszawa 2006.

² Tamże.

krzywce w udzielaniu odpowiedzi i profesorowie nie szczędzili im koleżeńskigo uznania chwalać, że są to poglądy «godne naukowca»³.

Nietrudno zauważyć, że historia uniwersytetów dziecięcych jest stosunkowo krótka, ale ich sukces nie do przecenienia. W ciągu niespełna 20 lat większość państw europejskich mogła już poszczycić się co najmniej kilkoma z nich. Na całym świecie wciąż powstają nowe uniwersytety dla dzieci. Ich dynamiczny rozwój wynika z zasad, które wpisane są w ich funkcjonowanie. Są nimi dobrowolność uczestniczenia oraz przekonanie organizatorów, że wykształcenie to najważniejsze narzędzie, w jakie można wyposażyć dzieci. Podstawą działalności uniwersytetów jest udzielanie odpowiedzi na dziecięce pytania przez autorytety naukowe w warunkach przyjaznych, nastawionych na współpracę.

Projekt uniwersytetów dziecięcych otrzymał od Komisji Europejskiej nagrodę Kartezjusza (Descartes Prize for Science Communication) za wybitne zasługi w popularyzacji wiedzy. Co roku organizowane są światowe konferencje uniwersytetów dziecięcych. Pierwsza odbyła się w 2009 r. w Tybindze, potem w Wiedniu-Bratysławie (2010), Ankarze (Turcja – 2011), Tartu (Estonia – 2013), Łodzi (Polska – 2014) i w Gandawie (Belgia – 2014). Co jakiś czas organizowane są także spotkania grup roboczych, np. w Liverpoolu, Wiedniu, Brukseli, Kolonii, Istambule oraz innych miastach na całym świecie⁴.

Na konferencji w Tybindze⁵, która trwała od 12 do 14 lutego, powołana została do życia Europejska Sieć Uniwersytetów Dziecięcych EUCU.NET. Ustalone zostały jej strategiczne cele, czyli podjęta została próba zintegrowania działających obecnie projektów edukacyjnych pod nazwą uniwersytety dziecięce w federację europejską. Zamierzeniem EUCU.NET jest także wspieranie istniejących już interakcji między partnerami z różnych krajów, inicjowanie związków partnerskich między jej członkami. Wśród 20 członków założycieli stowarzyszenia EUCU.NET Polacy stanowią 1/5 wszystkich zarejestrowanych organizacji.

Uniwersytety dziecięce w Polsce

W Polsce pierwszy uniwersytet dla dzieci powołała w 2007 r. w Krakowie Fundacja Uniwersytet Dzieci, założona przez trzy matki: Agatę Wilam, Annę Grąbczewską i Bogusławę Łukę, które, wzorując się na Uniwersytecie Dziecięcym w Tybindze, postanowiły pomóc dzieciom w odkrywaniu świata. Źródłem inspiracji były dla nich dziecięce pytania. Poszukiwania odpowiedzi na nie doprowadziły do zorganizowania 26 maja 2007 r. pierwszego wykładu „Czy zwierzęta mówią tylko w Wigilię? O wyobraźni, wiedzy i zdrowym rozsądku”, wygłoszonego przez prof. dr. hab. Bartłomieja Dobroczyńskiego⁶. W listopadzie 2007 r. Fundacja otworzyła we współpracy z Uniwersytetem Warszawskim Uni-

³ Tamże.

⁴ <https://uniwersytetdladzieci.com.pl/eucu-net/> (dostęp: 6.08.2021).

⁵ Tamże.

⁶ <https://fundacja.uniwersytetdzieci.pl/historia-fundacji> (dostęp: 6.08.2021).

wersytet w Warszawie⁷. Rozpoczął on swoją działalność wykładem dr. Stanisława Balika „Co widać na niebie?”. W listopadzie 2008 r. Fundacja powołała Uniwersytet we Wrocławiu, a w maju 2010 r. w Olsztynie. W maju 2013 r. Fundacja uruchomiła serwis internetowy www.scenariuszelekcji.edu.pl, dzięki któremu nauczyciele szkół podstawowych otrzymali dostęp do bezpłatnych, gotowych scenariuszy lekcji. Natomiast w październiku 2018 r. powołany został Uniwersytet w Poznaniu⁸.

Zajęcia prowadzone przez uniwersytety dzieci bazują na autorskiej metodzie pytań i doświadczeń, która umożliwia dzieciom wchodzenie w rolę naukowców. Definiują problem, szukają jak najlepszych rozwiązań i samodzielnie wyciągają wnioski z uzyskanych wyników badań. Prowadzony przez dzieci proces badawczy jest treningiem krytycznego myślenia. Niezwykle istotne jest to, że dzieci nie poznają otaczającego świata jedynie w teorii, ale uczą się przede wszystkim przez doświadczenie.

W rok po powstaniu Fundacji Uniwersytet Dzieci powstała Fundacja Małopolski Uniwersytet dla Dzieci⁹. Została ustanowiona przez Krzysztofa Różowskiego w Krakowie 3 czerwca 2008 r. Jej prezesem jest Jolanta Różowska, która pełni również funkcję prezydenta Europejskiej Sieci Uniwersytetów Dziecięcych EUCU.NET z siedzibą w Wiedniu.

Fundacja we współpracy z pracownikami naukowymi Uniwersytetu Jagiellońskiego i Polskiej Akademii Nauk realizuje projekt Małopolski Uniwersytet dla Dzieci. Słuchaczami Uniwersytetu są dzieci w wieku 6–12 lat z małych miast i wsi Małopolski zachodniej. Ze względu na skromną bazę dydaktyczną oraz ograniczenia logistyczne główną formą zajęć są wykłady. Odbywają się one dwa razy w miesiącu, w sobotnie przedpołudnia – na wykładach dotyczących różnych dziedzin nauki. W okresie od października do czerwca jest ich 16. Wykład trwa około 50 minut i kończy się dyskusją¹⁰.

Fundacja prowadzi bogatą stronę internetową, która jest cennym źródłem informacji, zarówno dla istniejących, jak i nowo powstających uniwersytetów dla dzieci. Służy ona również propagowaniu działalności EUCU.NET, które od samego początku było platformą do spotkań i dyskusji dla organizatorów uniwersytetów dziecięcych w Europie i na świecie, szczególnie w dziedzinie wspierania dobrych praktyk, wypracowania metod ewaluacji istniejących projektów uniwersytetów dziecięcych oraz pomocy nowym inicjatywom tego typu.

Małopolski Uniwersytet dla Dzieci pomógł założyć kilka innych uniwersytetów dziecięcych, m.in. w Płocku, Preszowie (Czechy) i Atenach (Grecja). Model Małopolskiego Uniwersytetu dla Dzieci był kilkakrotnie przedstawiany przez organizatorów projektu na konferencjach i spotkaniach poświęconych nowym

⁷ <https://www.uw.edu.pl/uniwersytet-dzieci/> (dostęp: 6.08.2021).

⁸ <https://fundacja.uniwersytetdzieci.pl/historia-fundacji> (dostęp: 6.08.2021).

⁹ <https://uniwersytetdladzieci.com.pl/fundacja/> (dostęp: 6.08.2021)

¹⁰ J. Różowska, *O naszym Uniwersytecie*, marzec 2016, <https://uniwersytetdladzieci.com.pl/misja-i-cele/> (dostęp: 7.07.2021).

formom edukacji, m.in. w Kolonii (Niemcy), Stambule (Turcja) oraz w budynku Senatu w Warszawie¹¹.

Uniwersytety dziecięce w Polsce wpisują się w ogólnoswiatowy trend i – co za tym idzie – cieszą się dużą popularnością. Ponieważ nie są prowadzone statystyki procesu rozwoju tej formy kształcenia, można określić ich liczbę jedynie szacunkowo. Zgodnie z informacjami podawanymi przez Fundację Małopolski Uniwersytet dla Dzieci¹² do końca 2008 r. powstało ich kilkanaście. W 2011 r. liczbę uniwersytetów szacowano na 150, a w 2015 r. na 200. Polskie uniwersytety dziecięce działają poza obowiązkowym systemem edukacji.

Nie istnieje jeden model uniwersytetu dziecięcego. Wśród organizatorów tego ruchu znajdują się bowiem uczelnie wyższe, organizacje pozarządowe, agencje rządowe, instytucje naukowe, instytucje kultury, a także organy administracyjne miast. Zajęcia obejmują warsztaty, pokazy, wykłady, zajęcia laboratoryjne, ale także zajęcia sportowe, wydarzenia artystyczne czy też kulturalne.

Poza uniwersytetami dziecięcymi, których inicjatorami są prężnie działające fundacje w Polsce, działają również uniwersytety dla dzieci, których pomysłodawcami i organizatorami są wyższe uczelnie. Należą do nich m.in.: Podlaski Uniwersytet Dziecięcy (Politechnika Białostocka), Uniwersytety Dziecięce Wyższej Szkoły Humanitas w Sosnowcu, Uniwersytet Dziecięcy Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach, Uniwersytet Dziecięcy Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytet Dziecięcy Państwowej Uczelni Zawodowej im. Ignacego Mościckiego w Ciechanowie¹³.

Reprezentantem uniwersytetów dziecięcych tworzonych przez uczelnie jest Uniwersytet Dziecięcy Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej¹⁴ w Lublinie, powstały w 2012 r. Co roku kształci około 7000 słuchaczy w wieku 5–12 lat w Lublinie i filiach w Puławach, Bełżycach, Końskowoli, Opolu Lubelskim i Nałęczowie. Jego misją jest tworzenie i wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, w szczególności z mniejszych miejscowości w myśl hasła: „Nauka to wolność”. Program Uniwersytetu Dziecięcego UMCS sprzyja poznawaniu przez dzieci wielu dziedzin nauki i kultury, rozwojowi ich wrodzonej ciekawości oraz inspiruje do poznawania i kształtowania własnych zainteresowań, zdolności i talentów. Zajęcia edukacyjne dla dzieci prowadzone są w formie wykładów, warsztatów, wyjazdów naukowo-dydaktycznych, imprez i innych działań popularyzujących naukę. Wykłady odbywają się 1–2 razy w miesiącu. Dodatkowo młodzi studenci zapisują się na wybrane przez siebie warsztaty zgodnie z indywidualnymi zainteresowaniami.

¹¹ Tamże.

¹² J. Różowska, *Historia uniwersytetów dziecięcych*, Trzebinia, marzec 2021, <https://uniwersytetdla-dzieci.com.pl/historia-uniwersytetow/> (dostęp: 7.08.2021).

¹³ <https://pb.edu.pl/pud/>, https://www.humanitas.edu.pl/Uniwersytety_dzieciece, <https://dzieciecy.uph.edu.pl/>, <https://www.umcs.pl/pl/o-nas,13693.htm>, <https://puzim.edu.pl/aktualnosci-ud> (dostęp:).

¹⁴ <https://www.umcs.pl/pl/o-nas,13693.htm> (dostęp: 7.08.2021).

Uniwersytet Dziecięcy w Ciechanowie

Przykładem uniwersytetu działającego na rzecz dzieci na północnym Mazowszu jest Uniwersytet Dziecięcy powstały w Ciechanowie w murach Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej, a od 2000 r. po zmianie nazwy – Państwowej Uczelni Zawodowej im. Ignacego Mościckiego. Inicjatorem jego założenia był ówczesny prorektor dr Grzegorz Koc. Uniwersytet Dziecięcy rozpoczął swoją działalność 1 października 2016 r. na mocy Zarządzenia Nr 32/2016 Rektora PWSZ w Ciechanowie z dnia 17 czerwca 2016 roku w sprawie: wprowadzenia projektu edukacyjnego pn. Uniwersytet Dziecięcy¹⁵ oraz Zarządzenia Nr 35/2016 Rektora PWSZ w Ciechanowie z dnia 11 lipca 2016 roku w sprawie: procedury uruchomienia projektu edukacyjnego Uniwersytet Dziecięcy oraz zadań kierownika projektu edukacyjnego Uniwersytet Dziecięcy¹⁶. Uniwersytet został umieszczony w strukturach Wydziału Ochrony Zdrowia i Nauk Humanistycznych (obecnie Wydziału Nauk o Zdrowiu i Nauk Społecznych) na kierunku pedagogika w ramach Zakładu Pedagogiki i Kształcenia Pedagogicznego. Na kierownika Uniwersytetu Dziecięcego została powołana mgr Agnieszka Kuskowska¹⁷. Uniwersytet został powołany „w celu rozwijania dziecięcej ciekawości i zdolności twórczych, chęci poznania świata, a także w celu promocji nauki i edukacji”¹⁸.

Zgodnie z Regulaminem¹⁹ działalność Uniwersytetu Dziecięcego obejmuje dwa semestry: semestr zimowy (październik–styczeń: 4 spotkania) i semestr letni (luty–maj: 4 spotkania). Zajęcia odbywają się raz w miesiącu w soboty i trwają 90 minut, czyli 2 godziny lekcyjne. Mają formę wykładów, ćwiczeń i zajęć warsztatowych dotyczących różnych dziedzin nauki. Prowadzone są głównie przez uczelnianych wykładowców w aulach, salach, pracowniach, warsztatach i laboratoriach. Udział w zajęciach uniwersytetu jest odpłatny. Wysokość opłat ustanowiona jest na najniższym możliwym poziomie, gwarantującą odpowiednią jakość merytoryczną i rozwiązania organizacyjne. Określana jest zarządzeniem Rektora²⁰. Całość wpływów przeznaczona jest na pokrycie kosztów organizacyjnych i merytorycznych. Uczelnia nie czerpie z tego tytułu żadnych korzyści. Opłatę za uczestnictwo w zajęciach na uniwersytecie rodzic lub opiekun prawny zobowiązany jest uiścić zgodnie z zawartą Umową o świadczenie usług edukacyj-

¹⁵ Zarządzenie nr 32/2016 Rektora PWSZ w Ciechanowie z dnia 17 czerwca 2016 roku w sprawie: wprowadzenia projektu edukacyjnego pn. Uniwersytet Dziecięcy.

¹⁶ Zarządzenie nr 35/2016 Rektora PWSZ w Ciechanowie z dnia 11 lipca 2016 roku w sprawie: procedury uruchomienia projektu edukacyjnego Uniwersytet Dziecięcy oraz zadań kierownika projektu edukacyjnego Uniwersytet Dziecięcy.

¹⁷ Zarządzenie nr 34/2016 Rektora PWSZ w Ciechanowie z dnia 11 lipca 2016 roku w sprawie: powołania kierownika projektu edukacyjnego Uniwersytet Dziecięcy.

¹⁸ Zarządzenie nr 32/2016 Rektora PWSZ w Ciechanowie z dnia 17 czerwca 2016 roku w sprawie: wprowadzenia projektu edukacyjnego pn. Uniwersytet Dziecięcy.

¹⁹ Tamże.

²⁰ Zarządzenie nr 33/2016 Rektora PWSZ w Ciechanowie z dnia 17 czerwca 2016 roku w sprawie: wysokości opłat za usługi edukacyjne świadczone w ramach Uniwersytetu Dziecięcego w roku akademickim 2016/2017.

nych²¹. Umowa taka zostaje podpisana po zakwalifikowaniu dziecka na zajęcia. Aby zostać przyjętym na uniwersytet, należy wypełnić zgłoszenie dostępne na stronie internetowej Państwowej Uczelni Zawodowej im. Ignacego Mościckiego w Ciechanowie i złożyć je w Biurze rekrutacji lub Dziekanacie Wydziału Nauk o Zdrowiu i Nauk Społecznych. Rekrutacja trwa od końca czerwca do końca września. Jedynym kryterium przyjęcia jest kolejność składania poprawnie wypełnionych zgłoszeń ze względu na ograniczoną liczbę miejsc. Zajęcia przeznaczone są przede wszystkim dla dzieci w wieku 5–8/9 lat. Przewiduje się również możliwość tworzenia grup w innym przedziale wiekowym.

Każda edycja działalności uniwersytetu rozpoczyna się w październiku uroczystą inauguracją roku akademickiego i odbywa się w auli akademickiej z udziałem Ich Magnificencji Rektorów, Senatu Uczelni, dziekanów wydziałów, kierownika uniwersytetu oraz rodziców i zaproszonych gości. W trakcie uroczystości każdy słuchacz składa ślubowanie, zostaje pasowany przez rektora berłem oraz otrzymuje indeks i biret na znak przynależności do braci studenckiej. Wszyscy zebrani na uroczystości odsłuchują *Gaudeamus igitur*, a następnie rozpoczyna się wykład inauguracyjny. Tradycją stało się, że wykład dotyczy znanej postaci ze świata nauki, kultury, sztuki. Również zakończenie roku akademickiego na Uniwersytecie Dziecięcym, odbywające się w czerwcu, ma uroczysty charakter. Po krótkim podsumowaniu zajęć słuchacze otrzymują dyplom ukończenia Uniwersytetu Dziecięcego, mający charakter symboliczny, oraz pamiątkowe „Zaczki” (postacie przypominające studentów) i nagrody książkowe.

Działalność ciechanowskiego Uniwersytetu Dziecięcego liczy nieprzerwanie pięć edycji. W roku akademickim 2016/2017, pierwszym roku działalności, zajęcia odbywały się w jednej grupie i obejmowały poniższą tematykę²²:

1. Wykład inauguracyjny – „Poznajemy życie wybitnych postaci – Albert Einstein” – prowadzący dr Maria Gładyszewska, 15 października 2016 r.
2. Zajęcia „Fascynujący świat chemii” – prowadzący dr Iwona Mystkowska, 19 listopada 2016 r.
3. Zajęcia „Pierwsza pomoc” – prowadzący dr Małgorzata Marcysiak, 10 grudnia 2016 r.
4. Zajęcia „Zaczarowana matematyka” – prowadzący mgr Marzena Drzewiecka, 14 stycznia 2017 r.
5. Zajęcia „Sprawny język – aby język giętki powiedział wszystko, co pomyśli głowa” – prowadzący mgr Agnieszka Kuskowska, luty 2017 r.
6. Zajęcia „Spotkanie z dramą” – prowadzący mgr Monika Zbyszyńska-Matusiak, marzec 2017 r.

²¹ Zarządzenie nr 32/2016 Rektora PWSZ w Ciechanowie z dnia 17 czerwca 2016 roku w sprawie: wprowadzenia projektu edukacyjnego pn. Uniwersytet Dziecięcy.

²² Na podstawie analizy dokumentów Uniwersytetu Dziecięcego Państwowej Uczelni Zawodowej im. Ignacego Mościckiego w Ciechanowie.

Fot. 1. Uroczysta inauguracja roku akademickiego 2016/2017

Źródło: zbiory własne autorów.

Fot. 2. Uroczysta inauguracja roku akademickiego 2017/2018

Źródło: zbiory własne autorów.

Fot. 3. Uroczyste zakończenie roku akademickiego 2020/2021

Źródło: zbiory własne autorów.

7. Zajęcia „Spotkanie z językiem i kulturą brytyjską” – prowadzący mgr Sylwester Czaplicki, kwiecień 2017 r.

8. Zajęcia „Klucz do zdrowia – jak się odżywiać” – prowadzący mgr Małgorzata Zagroba, maj 2017 r.

W roku akademickim 2017/2018 przeprowadzone zostały następujące zajęcia w dwóch grupach, przy czym zajęcia grupy 1 odbywały się w godzinach 9.30–11.00, a grupy 2 – 11.10–12.40.

1. Wykład inauguracyjny – „Poznajemy życie wybitnych postaci – Walt Disney” – prowadzący dr Maria Gładyszewska, 14 października 2017 r.
2. Zajęcia „Ziemia czy ziemniak – rzecz o geodezji i kartografii” – prowadzący mgr Monika Michalak – pracownik Centralnego Ośrodka Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej w Warszawie, 18 listopada 2017 r.
3. Zajęcia „Ach ta chemia” – grupa 1, prowadzący dr inż. Anna Sikorska, 19 grudnia 2017 r. Zajęcia „Mały programista” – grupa 2, prowadzący mgr Aneta Głuszniewska (część 1) oraz nauczyciele z I Liceum Ogólnokształcącego w Ciechanowie Stanisław Szulc i Marzanna Zmysłowska wraz z uczniami (część 2), 19 grudnia 2017 r.
4. Zajęcia „Po co nam szpitale?” – prowadzący mgr Joanna Wierzbicka, mgr Katarzyna Korycińska, styczeń 2018 r.

5. Zajęcia „Ach ta chemia” – grupa 2, prowadzący dr inż. Anna Sikorska, 19 grudnia 2017 r. Zajęcia „Mały programista” – grupa 1, prowadzący mgr Aneta Głuszniewska (część 1) oraz nauczyciele z I Liceum Ogólnokształcącego w Ciechanowie Stanisław Szulc i Marzanna Zmysłowska wraz z uczniami (część 2), luty 2018 r.
6. Zajęcia „Zadziwiający świat maszyn i urządzeń” – prowadzący mgr Sebastian Dalecki, marzec 2018 r.
7. Zajęcia „Jak dbać o bezpieczeństwo?” – prowadzący dr Rafał Panfil, mgr Zdzisław Smardzewski, kwiecień 2018 r.
8. Zajęcia „Spotkanie z dramą” – prowadzący mgr Monika Matusiak-Zbyszyńska, maj 2018 r.²³

Fot. 4. Zajęcia „Ziemia czy ziemniak – rzecz o geodezji i kartografii”

Źródło: zbiory własne autorów.

W trzeciej edycji Uniwersytetu Dziecięcego w roku akademickim 2018/2019 dzieci podzielone na dwie grupy wiekowe uczestniczyły w poniższych zajęciach, prowadzonych w godzinach 9.30–11.00 dla grupy 1 oraz w godzinach 11.10–12.40 dla grupy 2.

1. Wykład inauguracyjny – „Poznajemy życie wybitnych postaci – noblistka Maria Skłodowska-Curie” – prowadzący mgr Marzena Drzewiecka, 13 października 2018 r.
2. Zajęcia „Co zrobić w chwili zagrożenia życia?” – prowadzący dr Małgorzata Marcysiak, 17 listopada 2018 r.

²³ Na podstawie analizy dokumentów Uniwersytetu Dziecięcego Państwowej Uczelni Zawodowej im. Ignacego Mościckiego w Ciechanowie.

3. Zajęcia „Jak dbać o bezpieczeństwo?” – prowadzący dr Rafał Panfil, mgr Zdzisław Smardzewski, 15 grudnia 2018 r.
4. Zajęcia „Zadziwiający świat maszyn i urządzeń” – prowadzący mgr Sebastian Dalecki, 12 stycznia 2019 r.
5. Zajęcia „Kodowanie – wstęp do programowania” – prowadzący mgr Marzanna Zmysłowska, mgr Stanisław Szulc i nauczyciele I Liceum Ogólnokształcącego w Ciechanowie, 23 lutego 2019 r.
6. Zajęcia „Mały programista” – prowadzący mgr Aneta Głuszniewska, 9 marca 2019 r.
7. Zajęcia „Ach ta chemia” – prowadzący dr Anna Sikorska, 13 kwietnia 2019 r.
8. Zajęcia „Zaczarowana matematyka” – prowadzący mgr Marzena Drzewiecka, 11 maja 2019 r.²⁴

Czwarty rok działalności uniwersytetu to rok akademicki 2019/2020. W tej edycji dzieci podzielone na dwie grupy wiekowe uczestniczyły w pierwszych pięciu zajęciach, prowadzonych w godzinach 9.30–11.00 grupa 1 oraz 11.10–12.40 grupa 2. W związku z ogłoszeniem w marcu 2020 r. stanu zagrożenia zdrowia publicznego o znaczeniu międzynarodowym oraz z punktu widzenia zagrożenia epidemiologicznego koronawirusem Rektor Uczelni Zarządzeniem nr 18/2020 z dnia 11 marca 2020 r.²⁵ odwołał prowadzenie zajęć na uczelni, a Zarządzeniem nr 35/2020 z dnia 29 kwietnia 2020 r.²⁶ zawiesił działalność Uniwersytetu Dziecięcego. Trzy ostatnie zajęcia udało się przeprowadzić w kontakcie osobistym dopiero 26 września po ograniczeniu obostrzeń. W celu zmniejszenia ryzyka zachorowań zajęcia były prowadzone w podziale na trzy grupy z zachowaniem reżimu sanitarnego (m.in. zachowania odległości, noszenia maseczek, stosowania płynów dezynfekcyjnych, wietrzenia pomieszczeń). Niestety nie było uroczystego zakończenia roku akademickiego, a wręczenie dyplomów odbyło się kameralnie. Doktor Ewa Wiśniewska – Dziekan Wydziału Nauk o Zdrowiu i Nauk Społecznych w asyście kierownika Uniwersytetu Dziecięcego i wykładowcy prowadzącego zajęcia wręczyła słuchaczom dyplomy, nagrody książkowe i pamiątki. Poniżej przedstawiona jest tematyka zajęć prowadzonych w roku akademickim 2019/2020²⁷.

1. Wykład inauguracyjny – „Poznajemy życie wybitnych postaci – noblista Henryk Sienkiewicz” – prowadzący dr Daniela Bartosiewicz, 19 października 2018 r.

²⁴ Na podstawie analizy dokumentów Uniwersytetu Dziecięcego Państwowej Uczelni Zawodowej im. Ignacego Mościckiego w Ciechanowie.

²⁵ Zarządzenie nr 18/2020 Rektora Państwowej Uczelni Zawodowej im. Ignacego Mościckiego w Ciechanowie z dnia 11 kwietnia 2020 w sprawie: zapobiegania rozprzestrzenianiu się wirusa COVID-19 wśród społeczności Państwowej Uczelni Zawodowej im. Ignacego Mościckiego w Ciechanowie.

²⁶ Zarządzenie nr 35/2020 Rektora Państwowej Uczelni Zawodowej im. Ignacego Mościckiego w Ciechanowie z dnia 29 kwietnia 2020 w sprawie: zawieszenia zajęć dydaktycznych i organizacji kształcenia w okresie rozprzestrzeniania się koronawirusa COVID-19.

²⁷ Na podstawie analizy dokumentów Uniwersytetu Dziecięcego Państwowej Uczelni Zawodowej im. Ignacego Mościckiego w Ciechanowie.

2. Zajęcia „Warsztaty z dramą – Nikt nie jest samotną wyspą” – prowadzący mgr Sandra Brzeska-Zagroba, 16 listopada 2019 r.
3. Zajęcia „Co dzieje się w szpitalu?” – prowadzący mgr Aleksandra Dąbrowska, 14 grudnia 2019 r.
4. Zajęcia „Z przyrodą na ty” – prowadzący mgr Tomasz Sarnecki, 11 stycznia 2020 r.
5. Zajęcia „Kodowanie na dywanie z robotem Photon” – prowadzący mgr Aneta Głuszniewska, 22 lutego 2020 r.
6. Zajęcia „Chemia w domu” – prowadzący dr inż. Anna Sikorska, zajęcia z marca 2020 r. przeniesione zostały na 26 września 2020 r.
7. Zajęcia „Etiudy teatralne” – prowadzący dr Teresa Dworecka, zajęcia z kwietnia 2020 r. przeniesione na 26 września 2020 r.
8. Zajęcia „Matematyczny zawrót głowy” – prowadzący mgr Marzena Drzewiecka, zajęcia z maja 2020 r. przeniesione na 26 września 2020 r.

Fot. 5. Zajęcia „Chemia w domu”

Źródło: zbiory własne autorów.

Piąta edycja Uniwersytetu Dziecięcego²⁸ w roku akademickim 2020/2021 w całości trwała w okresie podwyższonego zagrożenia epidemiologicznego koronawirusem. Władze uczelni podjęły decyzję o przyjmowaniu zgłoszeń na Uniwersytet Dziecięcy na rok akademicki 2020/2021. Działalność Uniwersytetu została jednak wznowiona dopiero w lutym 2021 r., gdy pozwoliły na to warunki epidemiczne. Spotkania prowadzone były z zachowaniem reżimu sanitarnego obowiązującego

²⁸ Na podstawie analizy dokumentów Uniwersytetu Dziecięcego Państwowej Uczelni Zawodowej im. Ignacego Mościckiego w Ciechanowie.

go na uczelni. Dzieci zostały podzielone na trzy grupy wiekowe ze względu na zmniejszenie liczebności grup. Zajęcia dla grupy 1 trwały od godz. 9.00 do 10.30, dla grupy 2 od 10.40 do 12.10, dla grupy 3 od 12.20 do 13.50.

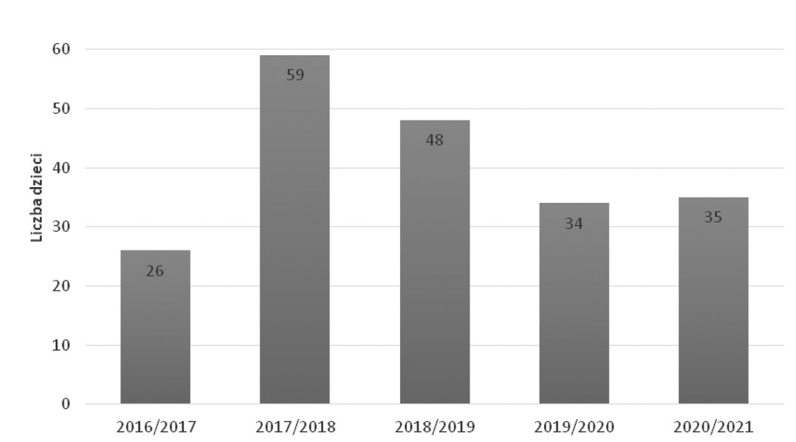
1. Pierwsze zajęcia odbyły się 20 lutego 2021 r. w budynku uczelni przy ul. Wojska Polskiego 51. Były to połączone dwa pierwsze spotkania. Pierwsza część była to skrócona inauguracja roku akademickiego – dzieci wysłuchały na auli *Gaudeamus igitur*, otrzymały indeksy i birety oraz zwiedziły budynek. Niestety z powodu pandemii rodzice i opiekunowie nie mogli uczestniczyć w inauguracji, aby nie tworzyć zbyt dużego zgromadzenia. Część druga to zajęcia „Kto dba o nasze zdrowie?“, które poprowadziła mgr Aleksandra Dąbrowska.
2. Zajęcia „Matematyka na rowerze” – prowadzący mgr Marzena Drzewiecka, 27 lutego 2021 r.
3. Zajęcia „Tajemnicze życie pszczoł” – prowadzący mgr Agnieszka Kuskowska, 8 maja 2021 r.
4. Zajęcia „Od bezpieczeństwa do daktyloskopii” – prowadzący dr Rafał Panfil, mgr Zdzisław Smardzewski, 15 maja 2021 r.
5. Zajęcia „Kodowanie na dywanie z robotem Photon cz. 2” – prowadzący mgr Aneta Głuszniewska, 22 maja 2021 r.
6. Zajęcia „Zaczarowany świat chemii” – prowadzący dr inż. Anna Sikorska, 5 czerwca 2021 r.
7. Zajęcia „Maszyny i urządzenia – jak to działa?” – prowadzący mgr inż. Sebastian Dalecki, 12 czerwca 2021 r.

19 czerwca 2021 r. udało się przeprowadzić oficjalne zakończenie roku akademickiego na Uniwersytecie Dziecięcym z wręczeniem dyplomów. Zakończenie odbyło się w dwóch turach i w nieco zmniejszonym składzie ze względu na obostrzenia związane z pandemią, ale z udziałem Jego Magnificencji Rektora, przedstawicieli Senatu Uczelni, dziekanów wydziałów, kierownika uniwersytetu i rodziców.

W ciągu pięciu lat działalności Uniwersytetu Dziecięcego w prowadzonych zajęciach łącznie uczestniczyło 202 słuchaczy. Wielokrotnie zdarzało się, że dzieci wracały na kolejne edycje, co można uznać za dowód wysokiej jakości zajęć, zadowolenia słuchaczy i ich rodziców oraz sukces Uniwersytetu Dziecięcego²⁹. W pierwszym roku działalności w zajęciach uczestniczyło 26 dzieci, w tym 13 dziewcząt i 13 chłopców. Drugi rok działalności był jak dotąd najliczniejszy, a liczba słuchaczy wynosiła 59 osób, w tym 37 dziewczynek i 22 chłopców. Trzecia edycja liczyła 48 słuchaczy – 24 dziewczynki i 24 chłopców. W czwartym roku funkcjonowania uniwersytetu uczestniczyło 34 dzieci, z czego dziewczynki stanowiły tylko 13 z nich, chłopcy zaś – 21. W piątej edycji było 35 słuchaczy, dziewczynek było 19, a chłopców 16. Łącznie w zajęciach wzięło udział

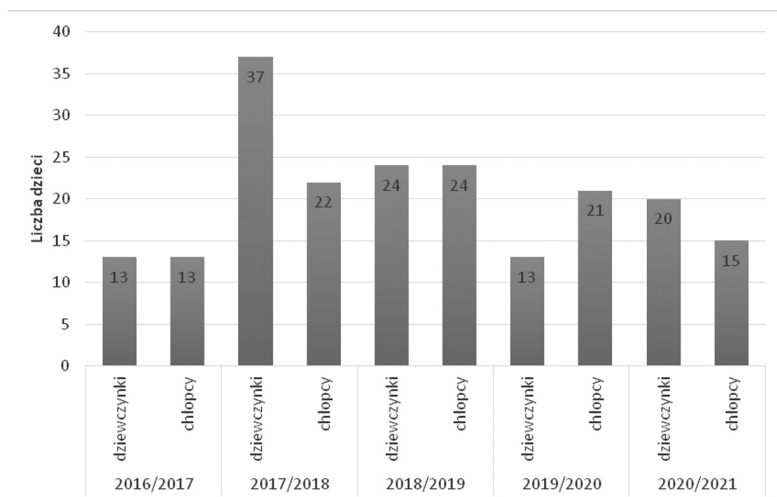
²⁹ Na podstawie analizy dokumentów Uniwersytetu Dziecięcego Państwowej Uczelni Zawodowej im. Ignacego Mościckiego w Ciechanowie. Wielokrotnie autorki artykułu spotykały się z wyrazami aprobaty, uznania i wdzięczności za działalność Uniwersytetu ze strony dzieci i ich rodziców, opiekunów.

107 dziewczynek i 95 chłopców. Dane te wskazują, że zajęcia na wyższej uczelni cieszą się podobnym zainteresowaniem zarówno u dziewcząt, jak i chłopców. Można też zauważyć ogólny spadek zainteresowania tą formą kształcenia w ciągu dwóch ostatnich lat. Być może sytuacja ta została spowodowana zbyt małą reklamą lub epidemią COVID-19. Warto podjąć rozważania nad przyczyną tego zjawiska.

Wykres 1. Liczba słuchaczy w kolejnych edycjach Uniwersytetu Dziecięcego w Państwowej Uczelni Zawodowej im. Ignacego Mościckiego w Ciechanowie

Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentacji Uniwersytetu Dziecięcego w Państwowej Uczelni Zawodowej im. Ignacego Mościckiego w Ciechanowie.

Wykres 2. Liczba słuchaczy w kolejnych edycjach Uniwersytetu Dziecięcego z podziałem na płeć w Państwowej Uczelni Zawodowej im. Ignacego Mościckiego w Ciechanowie

Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentacji Uniwersytetu Dziecięcego w Państwowej Uczelni Zawodowej im. Ignacego Mościckiego w Ciechanowie.

Z analizy dokumentów uniwersytetu i prowadzonych przez autorki artykułu obserwacji uczestniczących, rozmów regularnie prowadzonych z wykładowcami, dziećmi i rodzicami oraz notatek kierownika Uniwersytetu Dziecięcego wynika, że:

- szczególnym zainteresowaniem cieszą się zajęcia z matematyki, chemii, kodowania i programowania, ochrony zdrowia, inżynierii i dramy,
- dzieci są zadowolone i bardzo chętnie przychodzą na zajęcia,
- szczególnie cenią sobie aktywne formy pracy,
- organizacja zajęć z podziałem na grupy ułatwia wykładowcom prowadzenie zajęć i wychodzi naprzeciw oczekiwaniom dzieci i ich rodziców,
- czas zajęć jest optymalny,
- soboty są najbardziej dogodnym terminem w opinii rodziców,
- wskazane jest natomiast zwiększenie częstotliwości zajęć,
- część wykładowców odnalazła się w nowej sytuacji i chętnie prowadzi zajęcia z dziećmi, część wykładowców nie podjęła jednak kontynuacji wyzwania.

Rodzice zgłaszali także potrzebę zorganizowania zajęć dla dzieci starszych i młodzieży, co jest obecnie przedmiotem rozważań władz uczelni.

Ponadto z rozmów z rodzicami wynika, że dzięki reklamie Uniwersytetu Dziecięcego opiekunowie dzieci dowiedzieli się o istnieniu Państwowej Uczelni Zawodowej im. Ignacego Mościckiego w Ciechanowie i odkryli, że jest to prężnie działający ośrodek naukowy na północnym Mazowszu.

Sytuacja pandemii pokazała dodatkowo, że zarówno dzieci, jak i rodzice cenią sobie wysoko kontakt bezpośredni z wykładowcami i są bardzo zadowoleni, że udało się uniknąć zajęć on-line.

W podsumowaniu należy podkreślić, że działalność uniwersytetów dziecięcych przynosi wiele korzyści. Stwarza płaszczyznę porozumienia między światem nauki a światem dziecięcej ciekawości i dociekliwości. Umożliwia młodym ludziom poznawanie w bardzo przystępny sposób otaczającego świata, rozwijanie zainteresowań i rozbudza ich intelektualnie. Okazało się, że cieszą się uznaniem wśród dzieci i rodziców lokalnych społeczności, czego przykładem jest Uniwersytet Dziecięcy w Państwowej Uczelni Zawodowej im. Ignacego Mościckiego w Ciechanowie. Warto śledzić dalsze losy tej nowej i ciekawej formy kształcenia dzieci.

BIBLIOGRAFIA

Publikacje zwarte

Janssen U., Steuernagel U., *Uniwersytet Dziecięcy*, Warszawa 2006.

Akty prawne

Dokumenty Uniwersytetu Dziecięcego Państwowej Uczelni Zawodowej im. Ignacego Mościckiego w Ciechanowie.

Zarządzenie nr 32/2016 Rektora PWSZ w Ciechanowie z dnia 17 czerwca 2016 roku w sprawie: wprowadzenia projektu edukacyjnego pn. Uniwersytet Dziecięcy.

- Zarządzenie nr 33/2016 Rektora PWSZ w Ciechanowie z dnia 17 czerwca 2016 roku w sprawie: wysokości opłat za usługi edukacyjne świadczone w ramach Uniwersytetu Dziecięcego w roku akademickim 2016/2017.
- Zarządzenie nr 34/2016 Rektora PWSZ w Ciechanowie z dnia 11 lipca 2016 roku w sprawie: powołania kierownika projektu edukacyjnego Uniwersytet Dziecięcy.
- Zarządzenie nr 35/2016 Rektora PWSZ w Ciechanowie z dnia 11 lipca 2016 roku w sprawie: procedury uruchomienia projektu edukacyjnego Uniwersytet Dziecięcy oraz zadań kierownika projektu edukacyjnego Uniwersytet Dziecięcy.
- Zarządzenie nr 18/2020 Rektora Państwowej Uczelni Zawodowej im. Ignacego Mościckiego w Ciechanowie z dnia 11 kwietnia 2020 w sprawie: zapobiegania rozprzestrzenianiu się wirusa COVID-19 wśród społeczności Państwowej Uczelni Zawodowej im. Ignacego Mościckiego w Ciechanowie.
- Zarządzenie nr 35/2020 Rektora Państwowej Uczelni Zawodowej im. Ignacego Mościckiego w Ciechanowie z dnia 29 kwietnia 2020 w sprawie: zawieszenia zajęć dydaktycznych i organizacji kształcenia w okresie rozprzestrzeniania się koronawirusa COVID-19.

Netografia

- <https://uniwersytetdladzieci.com.pl/eucu-net/>.
- <https://fundacja.uniwersytetdzieci.pl/historia-fundacji>.
- <https://www.uw.edu.pl/uniwersytet-dzieci/>.
- <https://uniwersytetdladzieci.com.pl/fundacja/>.
- <https://pb.edu.pl/pud/>.
- https://www.humanitas.edu.pl/Uniwersytety_dzieciece.
- <https://dzieciocy.uph.edu.pl/>.
- <https://www.umcs.pl/pl/o-nas,13693.htm>.
- <https://puzim.edu.pl/aktualnosci-ud>.
- <http://www.dzieci.edu.pl/>.
- Różowska J., *Historia uniwersytetów dziecięcych*, Trzebinia, marzec 2021, <https://uniwersytetdladzieci.com.pl/historia-uniwersytetow/>.
- Różowska J., *O naszym Uniwersytecie*, marzec 2016, <https://uniwersytetdladzieci.com.pl/misja-i-cele/>.
- Wilczek A., Lewicka-Kalka E., Ziółkowski P., *Uniwersytet (dla) dzieci. Wokół teorii i praktyki*, „Zagadnienia Naukoznawstwa” 2017, nr 3(213), www.researchgate.net/profile/Emilia-Lewicka-Kalka/publication/336994791_Uniwersytet_dla_dzieci_Wokol_teorii_i_praktyki_Children's_university_Around_theory_and_practice/links/5dbe8a8192851c81802606b3/Uniwersytet-dla-dzieci-Wokol-teorii-i-praktyki-Childrens-university-Around-theory-and-practice.pdf.
- www.uw.edu.pl/uniwersytet-dzieci/.

Activity of the Children's University at the Ignacy Mościcki State Vocational University in Ciechanów

Children's Universities operate at many universities in Europe, including Poland. Their functioning differs from each other as there are no binding guidelines for their administration, as they do not belong to the current education system. They are a form of self-improvement and development and fit in with the ideas of lifelong learning. The classes organized at universities are intended for children of all ages. They have different forms and lead times. Various issues are discussed there. Such a university operates, among others, at the Ignacy Mościcki State Vocational University in Ciechanów and within its five-year activity, it has already become part of the structure and image of the university.

Keywords: children's university, educating children and youth, additional activities of universities, the idea of lifelong learning